

The Millie Arbesfeld
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

*From Rabbi Akiva's House to
Maxwell House: Haggadot
Throughout the Ages*

Mrs. Melissa Kapustin
כ"ד אדר ב' תשע"ו • April 3, 2016

1) דברים פרשת ואתחנן פרק ו

- (כ) כִּי־שָׁאַלְךָ בְּנֶדֶךָ מֵתָר לֵאמֹר מַה הַעֲדַת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְקֹנֶךָ אֱלֹהֵינוּ אֲתָכֶם:
- (כא) וְאָמַרְתָּ לְבֶנְךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם וַיֹּצִיאֵנוּ יְקֹנֶךָ מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה: (כב) וַיִּתֵּן יְקֹנֶךָ אוֹתוֹת וּמִפְתֵּיִם גְּדֹלִים וְרָעִים בְּמִצְרַיִם בְּפָרְעָה וּבְכָל־בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ
- (כג) וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הָבִיא אֶתָנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם: (כד) וַיִּצְוֵנוּ יְקֹנֶךָ לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַחֲקִים הָאֵלֶּה לְיַרְאֵה אֶת־יְקֹנֶךָ אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כְּלֵי־יָמִים לְחַיֵּתָנוּ כִּהְיוֹם הַזֶּה
- (כה) וַיִּצְדָּקָה תְּהִי־הָלָנוּ פִּינֵשׁמָר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת לִפְנֵי יְקֹנֶךָ אֱלֹהֵינוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּנוּ:

2) משנה פסחים י.

משנה ג [*] הביאו לפניו מטבל בחזרת עד שמגיע לפרפרת הפת הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת ושני תבשילין אף על פי שאין חרוסת מצוה רבי אליעזר בר צדוק אומר מצוה ובמקדש היו מביאים לפניו גופו של פסח:

משנה ד [*] מזגו לו כוס שני וכאן הבן שואל אביו ואם אין דעת בבן אביו מלמדו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה הלילה הזה כולו מצה שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות הלילה הזה מרור שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי שלוק ומבושל הלילה הזה כולו צלי שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת הלילה הזה שתי פעמים ולפי דעתו של בן אביו מלמדו מתחיל בגנות ומסיים בשבח ודורש מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה כולה

משנה ה רבן גמליאל היה אומר: כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח, לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח, מצה, ומרור. פסח - על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים. מצה - על שום שנגאלו אבותינו ממצרים. מרור - על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים. בכל דור ודור חיב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, שנאמר (שמות יג) והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. לפיכך אנחנו חיבין להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרומם, להדר, לברך, לעלה ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו, הוציאנו מעבדות לחרות, מיגון לשמחה, ומאבל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה. ונאמר לפניו הללויה.

משנה ו [*] עד היכן הוא אומר בית שמאי אומרים עד אם הבנים שמחה ובית הלל אומרים עד חלמיש למעינו מים וחותרם בגאולה רבי טרפון אומר אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים ולא היה חותרם רבי עקיבא אומר כן ה' אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתינו לשלום שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים כו' עד ברוך אתה ה' גאל ישראל:

משנה ז [*] מזגו לו כוס שלישי מברך על מזונו רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכת השיר בין הכוסות הללו אם רוצה לשתות ישתה בין שלישי לרביעי לא ישתה

3) PESACHIM 116B

שלושה דברים these three things on Pessah has not fulfilled their obligation
אלו בפסח לא יצא ידי חובתו

ואלו הן: and, these are them:

Pessah, matzah, maror ומרור מצה ומרור

Pessah, because the omnipresent passed over the houses of our forefathers in Egypt, as it is stated: "and you should state: this is the offering of pessah to Hashem, that he passed over..." Matza because our forefathers were redeemed from Egypt as it is stated: "and they baked the dough which they brought out go egypt ..." Maror because the Egyptians made the lives of our forefathers in Egypt bitter as it is stated: "and their lives were made bitter..." פסח על שום שפסח המקום על בתי אבותינו [שמות יב, כז] ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח וגו' מצה על שום שנגאלו אבותינו ממצרים [שמות יב, לט] ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים וגו' [שמות יב, לט] ומרור על שום שמררו המצריים את חיי אבותינו במצרים שנאמר [שמות א, יד] ומררו את חיייהם וגו'

In each and every generation one is obligated to see themselves as if they went out from Egypt, as it says (Exodus 13:8) And you shall tell you child on that day, saying: Because of this, Hashem did for me when I went out from Egypt. שנתאמר (שמות יג, ח) והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים

Therefore we are obligated to offer effusive, beautiful praise and thanksgiving to the One who performed all these miracles for our ancestors and for us: He brought us from servitude to freedom, from grief to joy, from mourning to festivity, from darkness to great light, and from subjugation to redemption; and let us say before Him "Halleluyah!" לפיכך אנחנו חייבים להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לברך לעלה "Halleluyah!" ולקלס למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו הוציאנו מעבודת לחרות מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב ומאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה ונאמר לפניו הללויה

4) Machzor Vitry (Rabbi Simcha ben Samuel of Vitry, d. 1105, student of Rashi (1040-1105))

הא לחמא ענייא דאכלו אברהמא בארעא דמצרים. כל דכפין ייתי ויכול. כל דצריך (א)
ייתי ויפסח. הא שתא הבא לשנה הבאה בארעא דישרי. הא שתא עבדי לשנה
הבאה בני חורין: ולעז:
מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות. שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה הלילה הזה
כולו מצה. שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות הלילה הזה מרור. שבכל הלילות
אין אנו מפבילין אסילו סעם אחת הלילה הזה שתי סעמים. שבכל הלילות אנו אוכלין
בין יושבין בין מסוכין הלילה הזה כולנו מסוכין: ולעז:
עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו יי אלהינו משם ביד חזקה ובורח נפויה ואילו
לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובנינו ובנינו משועבדים
היינו לפרעה במצרים. ואסילו כולנו חמטים כולנו נבונים כולנו זקנים כולנו יודעים את
התורה מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים (י) שכל המספר ביציאת מצרים הרי זה משוכה:

5) Maimonides Mishna Torah

נוסח ההגדה שנהגו בה ישראל בזמן הגלות, כך הוא
(סוף הלכות חמץ ומצה), אך ספק אם מתאים
להמשיך לומר הפסקה הבאה בארצנו בימינו; מתחיל
על הכוס השני ואומר:

The version of the haggadah that Israel has used during the time of the Diaspora follows, but it is doubtful whether it is appropriate to say the following paragraph in our land and time. One begins with the second cup and says:

בְּהֵילוּ יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם. הָא לַחְמָא עֲנִיָּא, דְּאָכְלוּ
אֲבֹהֵתְנָא דְנִפְקוּ מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם. כָּל דְּכָפִין, יִיתִי
וְיִיכּוֹל; וְכָל דְּצָרִיךְ לְפִסַּח, יִיתִי וְיִפְסַח. שְׂתָא הָכָא,
לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל; שְׂתָא הָדָא עֲבָדִי,
לְשְׂתָא דְאַתִּיא בְּנֵי חוֹרֵי.

In haste we left Egypt. This is the bread of affliction, which our ancestors who left the land of Egypt ate. Whoever is hungry, let him come and eat; whoever is in need of a Passover Seder, let him come and celebrate with us. This year we are here; next year, may we be in the Land of Israel. This year we are slaves; next year, may we be free men.

* * *

וכאן הבן שואל "מה נשתנה הלילה הזה"--אין לו בן, אשתו שואלתו; אין לו אישה, שואלים זה את זה, ואפילו היו כולם חכמים; היה לבד, שואל לעצמו (הלכות חמץ ומצה ז, ד [ג]; ח, ב-ג):

Here the child asks "what distinguishes this night?" If one has no child, his wife asks him; if one has no wife, the participants ask each other, even if they are all learned; if one is alone, he asks himself:

מה נשתנה הלילה הזה, מכל הלילות? שֶׁבָּקַל הלילות, אין אנו מטבילין אֶפְלוּ פֶּעַם אַחַת; וְהַלִּילָה הַזֶּה, שְׁתֵּי פְעָמִים. שֶׁבָּקַל הלילות, אֲנוּ אוֹכְלִים חֻמֵץ וּמִצָּה; וְהַלִּילָה הַזֶּה, כָּלוּ מִצָּה. שֶׁבָּקַל הלילות, אֲנוּ אוֹכְלִים שְׂאֵר יִרְקוֹת; וְהַלִּילָה הַזֶּה, מְרוּרִים. שֶׁבָּקַל הלילות, אֲנוּ אוֹכְלִין בֵּין יוֹשְׁבֵין וּבֵין מְסֻבִּין; וְהַלִּילָה הַזֶּה, כָּלְנוּ מְסֻבִּין.

What distinguishes this night from all other nights? On all other nights, we do not dip even once; but tonight, we dip twice. On all other nights, we eat leavened bread and matzah; but tonight, all is matzah. On all other nights, we eat any vegetable; but tonight, we eat maror. On all other nights, we eat sitting or reclining; but tonight, we all recline.

6) Early Illustrated Manuscripts from 13-14th century: Sephardic, Ashkenazic, Italian:

Kauffmann Haggadah (Spain 14th century)

The Sarajevo Haggadah (Barcelona, 14th century)

The Birds' Head Haggadah (Franconia, Southern Germany, ca. 1300), which is the earliest illustrated Ashkenazi Haggadah to have survived as a separate book.

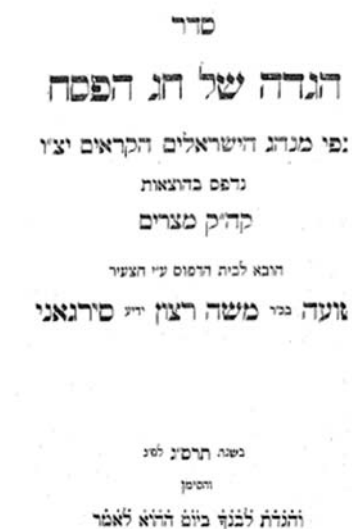

Italian Style: Pesaro Siddur (Pesaro, Italy, 1481).

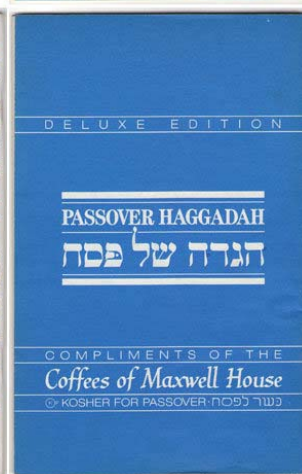
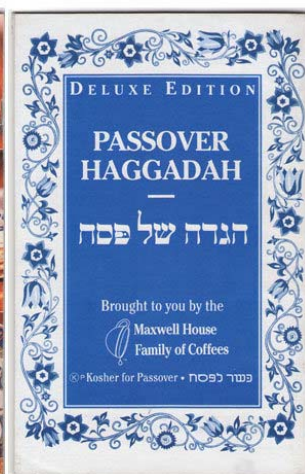
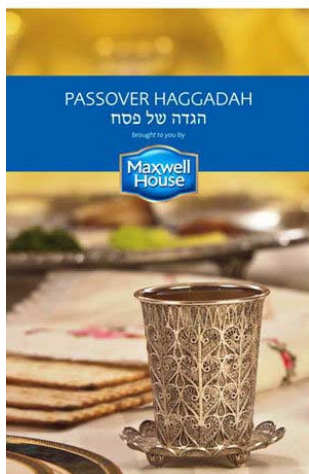
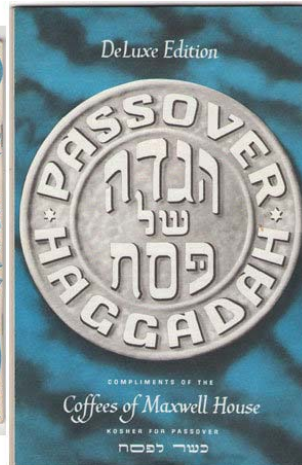
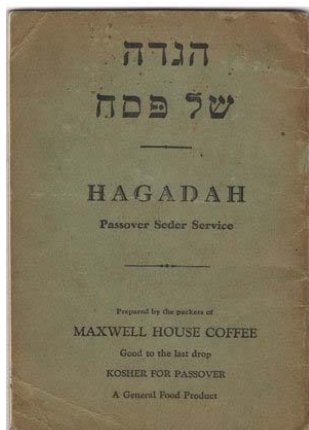
7) Printed Haggadah

Earliest Printed Haggadah, 1485 by Joshua Solomon ben Israel Nathan of Soncino, Italy.

Karaite Haggadah

Maxwell House – 1st printed 1932, still printed in 2016